

מבדק קריאה וכתיבה בערבית

קביעת תקנים כחלק מתהליך הפיתוח

אימאן עואדיה, ליאת בסיס, יואל רפ

כנס אפ"י – פברואר 2009

פיתוח מבדק קריאה וכתיבה בערבית

רקע

➤ המלצת הוועדה להוראת הקריאה והכתיבה (ועדת שפירא 2000), לאיתור מוקדם של תלמידים המתקשים ברכישת השליטה בשפה כתובה

➤ פיתוח מבדק קריאה וכתיבה לכיתות א' בעברית (2004) (בן סימון, שני וכהן 2005)

➤ התוצאות מהמבחנים הארציים והבינלאומיים בשפה הערבית (לדוגמא PIRLS-2006), הצביעו על שיעורים מדאיגים של תלמידים בעלי הישגים נמוכים

➤ בראמ"ה הוקמה ועדת היגוי לליווי תהליך הפיתוח (2007) – יו"ר הוועדה : ד"ר אלינור סאיג' חדאד אונ' בר אילן

מטרות המבדק

- ▶ לספק למורות בכיתות א' כלי לניטור רכישת מיומנויות הקריאה והכתיבה של תלמידי כיתותיהן
- ▶ איתור מוקדם של קשיים במיומנויות הקריאה והכתיבה במהלך רכישתם במטרה לצמצם את אחוז התלמידים המתקשים

מהו המבדק?

כלי לשימוש עצמי ופנימי

העברה פרטנית (מורה מול תלמיד)

מועבר בפרקים נפרדים לאורך מספר חודשים

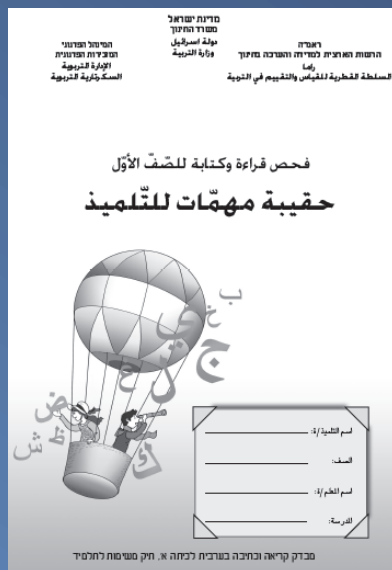
הערכת הביצוע בפריט נעשית תוך כדי ההעברה

כולל מדריך מפורט למורה

מדריך למורה

תיק משימות לתלמיד

חוברת משימות

תוכן המבדק

המבדק כולל 9 פרקים:

1. שמות אותיות
2. צילי האותיות (א ו-ב)
3. מודעות פונולוגית
4. קריאת צירופים
5. קריאת מילים (מוכרות ולא מוכרות)
6. קריאה קולית לטקסט
7. הבנת הנקרא
8. הבנת הנשמע
9. הכתבה

1. معرفة اسم الحرف
2. قراءة صوت الحرف
3. الوعي الصوتي
4. قراءة مقاطع
5. قراءة كلمات (عالية التكرار/قليلة التكرار)
6. قراءة جهرية لنص
7. فهم المقروء
8. فهم المسموع
9. إملاء

מאפיינים ייחודיים

➤ אופייה הדיגלוסי של השפה הערבית: המרחק בין השפה המדוברת לכתובה (מרחק פונולוגי, מרחק מורפו-סנטקטי, מרחק לקסיקלי) (סאייג-חדאד, 2008)

➤ מורכבות אורתוגראפית (צורות שונות לאותיות לפי מיקומן במילה):

بائع

بعد

عائد

ع

מדדים במבדק

שני מדדים משמשים להערכת הביצוע במשימות:

מדד הדיוק – מספר התשובות הנכונות ומספר התיקונים
העצמיים שביצע התלמיד

מדד הזמן - מהשניה שבה החל התלמיד את המשימה
ועד השניה שבה סיים אותה

פיילוט

מטרה	גודל המדגם	תיאור המדגם	
1. בדיקת איכות הפריטים במשימות השונות לצורך עדכון 2. בדיקת ישימות ההעברה (אורך, זמן, הוראות לבוחן)	250 תלמידים	מ- 50 בתי ספר כ- 6 תלמידים מכיתה (תחילת כיתה ב')	פיילוט ראשון
1. בדיקת המבדק הסופי על אוכלוסיית היעד שלו 2. איסוף נתונים לפיתוח התקנים	352 תלמידים	מ- 65 בתי ספר כ 6 תלמידים מכיתה (סוף כיתה א')	פיילוט שני

פיתוח התקנים

שקלול
המידע

שיפוטי
מומחים

מידע
אמפירי

שיטת
Beuk

הצורך
בתקנים

הערכת הביצוע

▶ בתום העברת משימה המורה מעריך את הביצוע

▶ הערכת הביצוע כוללת:

(1) סיכום התשובות הנכונות של התלמיד במשימה ומשך המשימה

(2) שיפוט התשובות על סמך תקנים – קביעה האם הילד עמד

בתקנים והצליח במשימה

תקן: ערך סף המבחין בין ביצוע תקני ללא תקני (סטנדרט ביצוע)

מתן פרשנות שיפוטית לציון

באמצעות התקן מגדירים למורה אילו תלמידים יחשבו

"מתקשים" ולהם צריך להגיש סיוע

פיתוח תקנים

קביעת התקנים - חלק אינטגרלי בתהליך הפיתוח
(דבר שצריך לעמוד לעיני המפתחים לאורך הפיתוח)

התקנים צריכים להיות בהלימה עם המדיניות החינוכית הקיימת,
ההוראה בפועל ומבוססים מבחינה פסיכומטרית
(Cizek,2004 ;Bejar, 2008)

שיטת Beuk

קביעת התקנים נערכה בשיטת Beuk (1984). לפיה, תהליך

קביעת התקנים צריך להתייחס לשני היבטים:

(1) מה הציון המתאים לשמש כסף לסיווג/מיון (מהו הקריטריון)

(2) מה שיעור הנבחרים העומדים בקריטריון (המצויים מעל או

מתחת לסף האמור)

השיטה מקובלת לשימוש במצבים בהם קיימת חשיבות לשני

היבטים אלו

מתאים להקשר של פיתוח המבדק שאמור לשמש את מערכת

החינוך שימוש רחב היקף

שיטת Beuk

- השיטה משלבת בין שיפוטי מומחים לנתונים אמפיריים
- שיטת Beuk מספקת הליך מתודי הלוקח בחשבון את שיפוטי המומחים בקשר לשני ההיבטים הללו, את מידת ההסכמה בין השופטים על כל אחד מהם ואת הנתונים האמפיריים (התפלגות מספר התשובות הנכונות)
- ניתן יותר משקל להיבט שבו יש יותר הסכמה בין השופטים

הליך שיפוטי המומחים

שלוש וועדות מאוזנות של שופטים שהורכבו מאנשי חינוך
המכירים היטב את תכנית הלימודים ואת המבדק השתתפו
בהליך באופן בלתי תלוי

שופטי ועדה

1

שופטי ועדה

2

שופטי ועדה

3

שיפוטי מומחים

◀ בהתאם לשני ההיבטים הנדונים בשיטת Beuk

השופטים התבקשו להשיב על השאלות הבאות:

1. מהו מספר התשובות הנכונות שמעיד על שליטה במשימה?

2. מהו אחוז התלמידים הצפויים לעמוד בתקן

א. בהינתן "הוראה כמו היום"?

ב. בהינתן "הוראה הולמת"?

שיפוטי מומחים

1+2

פברואר

אחוז
התלמידים
ספויים לעמוד
תקן בהינתן
ראיה הולמת

טופס

תאריך:
שם ומשפחה
מספר שופט

משימה 1

תקן: מס
תשובות נ
(שמעיד
שליטה

משימה 1	סבב 1	סבב 2	סבב 3
תקן: מספר תשובות נכונות (שמעיד על שליטה)	85	75	12
אחוז התלמידים הצפויים לעמוד בתקן בהינתן הראיה הולמת	100	80	15
אחוז התלמידים הצפויים לעמוד בתקן בהינתן הראיה הולמת	80	75	12
אחוז התלמידים הצפויים לעמוד בתקן בהינתן הראיה הולמת	90	75	12
אחוז התלמידים הצפויים לעמוד בתקן בהינתן הראיה הולמת	88.8	76.3	12.8

שיפוטי מומחים

➤ הצגת תוצאות הפיילוט וקביעת נקודת סף שנייה לאיתור

המתקשים ביותר

➤ לאחר שהשופטים נחשפו להתפלגות אחוז התשובות הנכונות

לפי הפיילוט הם נתבקשו לקבוע את מספר התשובות הנכונות

שמעיד על קושי רב

טופס מלווה לתהליך קביעת תקנים למבדק קריאה בערבית לכיתה א' – משימה 1 – סבב 3א'ב'	
תאריך: ____/____/____	
שם ומשפחה: _____	
מספר שופט: _____	
משימה 1: קריאת שמות אותיות	מספר פריטים: 29
עיתוי ההעברה: דצמבר - פברואר	
סבב 3א'	
תקן: מספר תשובות נכונות (שמעיד על שליטה)	אחוז התלמידים הצפויים לעמוד בתקן הדיוק בהינתן הוראה הולמת
סבב 3ב'	
תקן: מספר תשובות נכונות (שמעיד על קושי רב)	

שיפוטי מומחים (תקן נוסף)

- מבירור ראשוני שלנו שהתבסס על תוצאות הפיילוט עלה חשש כי שיעור התלמידים שיוגדרו כמתקשים בכיתה נתונה יהיה גבוה מדי ולא יאפשר מתן סיוע פרטני ע"י המורה
- מאידך, קביעת תקן נמוך יותר, עלול היה לשדר למערכת רמת ציפיות שאינה הולמת את תוכנית הלימודים (התקן כמסר)
- לכן, הוחלט לקבוע תקן נוסף שיגדיר את התלמידים "המתקשים ביותר"
- לאחר שהשופטים נחשפו להתפלגות מספר התשובות הנכונות הם נתבקשו לקבוע תקן נוסף זה

קביעת תקני זמן

◀ מטרה: איתור תלמידים איטיים במיוחד (איטיות כאינדיקציה

נוספת לקושי)

◀ תקני הזמן נקבעו לפי אחוז התלמידים האיטיים ביותר מבין

אלה שדייקו במשימות (לפי 2.5% האיטיים)

סרגל התקנים

מعايير التنفيذ:

מדד דיוק

مقياس الدقة (عدد الإجابات الصحيحة):

تنفيذ غير سليم																										تنفيذ سليم			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
تنفيذ غير سليم يدل على صعوبة كبيرة																													

מדד זמן

مقياس السرعة

تنفيذ سليم: حتى 150 ثانية أي دقيقتين و 30 ثانية .

تنفيذ غير سليم: 151 ثانية فما فوق، أي دقيقتين و 31 ثانية فما فوق.

יו"ר הוועדה: ד"ר אלינור סאיג' חדאד, אוניברסיטת בר אילן

חברי הועדה:

- אימאן עואדיה, אגף בחינות, ראמ"ה
- ד"ר בהאא מחול, מכללת אורנים
- ראודה כרייני, האגף לתכנון ופיתוח תוכניות לימודים, משרד החינוך
- שרה רויטר, האגף לחינוך יסודי, משרד החינוך
- פרופ' סולימאן ג'ובראן, אוניברסיטת תל-אביב
- סניה אבו רקבה, אגף תכנון ופיתוח תכניות לימודים, משרד החינוך
- סאלח אלשיך, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
- סלאח טאהא, האגף לחינוך יסודי, משרד החינוך
- עבדאללה ח'טיב, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
- ד"ר פאדיה נאסר אבו אלהיג'א, אוניברסיטת תל-אביב
- ד"ר מוחמד אלהיב, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
- ד"ר מחמוד אבו פנה, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
- מוסא חלף, מחוז צפון, משרד החינוך
- מיכאל ג'רייס, האגף לחינוך יסודי, משרד החינוך
- הייתם טאהא, מכללת סכנין להכשרת מורים
- ד"ר יואל רפ, אגף בחינות, ראמ"ה

רשימת מקורות

בן סימון, ע., שני, מ., כהן, י. (2005). מבחן הישגים ברכישת הקריאה בכיתות א': סיכום תהליך הפיתוח וההעברה הניסיונית. דוח פנימי מסכם של המרכז הארצי לבחינות והערכה.

סאיג'-חדאד, א. (2008). על האתגר שמציבה הדיגלוסיה לילדים הרוכשים תהליכי קריאה בסיסיים בערבית. אוריינות ושפה, 1, 105-126.

Bejer, I. I., (2008). Standard setting: What is it? Why is it important? *Connections*, 7. 1-6.

Beuk, C.H. (1984). A method for reaching a compromise between absolute and relative standards in examinations. *Journal of Educational Measurement*, 21(2), 147-152.

Cizek, G. J., Bunch, M., & Koons, H. (2004). Setting performance standards: Contemporary methods. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 23(4), 31-50.

